

พรหมจรรย์ ๙๓

สุภีร์ ทุมทอง

๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

กรรมฐาน

๑. กายคตาสติ

๒. อานาปานสติ

๓. มรณสติ

๔. พุทธานุสสติ

๕. ธรรมมานุสสติ

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

๕.๒ วิธีเจริญธรรมมานุสสติ

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

- ๕.๑.๑ เชื่อว่าไม่ทิ่งฆานและทำตามคำสอนของพระศาสดา
- ๕.๑.๒ เป็นไปเพื่อเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว..นิพพาน
- ๕.๑.๓ เป็นธรรมที่ควรเจริญ
- ๕.๑.๔ เป็นเครื่องอยู่โดยมากของอริยสาวก
- ๕.๑.๕ ทำให้จิตออกจากกามคุณ
- ๕.๑.๖ เข้าอยู่กับธรรม
- ๕.๑.๗ ละความกลัวได้
- ๕.๑.๘ ควรอนุเคราะห์แนะนำกัน
- ๔.๑.๙ หวังบุญกุศลนำสุขมาให้

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

๔.๑.๑๐ วิบากเลิศเกิดแก่ผู้เลื่อมใส

๔.๑.๑๑ อมมนุษย์ไม่ทำร้าย

๔.๑.๑๒ เป็นที่เคารพของพระพุทธเจ้า

๔.๑.๑๓ เป็นพระศาสดา

๔.๑.๑๔ เรียนธรรมไว้ชาติถัดไปบรรลุเร็ว

๔.๑.๑๕ เป็นเหตุแห่งวิมุตติ

๔.๑.๑๖ ทำให้กิเลสสงบ

๔.๑.๑๗ ทำที่สุดแห่งทุกข์

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

- (๑) สตถริ สคารโว โหติ สปปตีสโส.
- (๒) ฌมเม ครุจิตตีกาโร สหธาทีเวปุลลํ อธิคจฺจตี.
- (๓) ปีตีปาโมชชพหุโล โหติ.
- (๔) ภยภราวสโห.
- (๕) ทุกุขาธิवासนสมตโถ.
- (๖) ฌมเมน สํวาสสณฺณํ ปฐฺงิถภาตี.

(วิสฺุทธิ.)

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

- (๗) ธรรมคุณานุสสติยา อชฎาวุฏฺฐญฺจสฺส สรীরมฺปิ เจตียฆรมิว
ปุซารหิ โหติ.
- (๘) อนุตฺตรธมฺมาธิคฺมาย จิตฺตํ นมตี.
- (๙) วิติกกมิตพฺพวตฺถุสฺมาโยเค จสฺส ธรรมสุธมฺมตํ สมนุสฺสรโต
หิโรตฺตปฺปิ ปจฺจุปฺภูจาทิ.
- (๑๐) อุตฺตริ อปฺปฎฺฐิวิชฺฌนฺโต ปน สุกฺติปฺรายนฺ โหติ.

(วิสุทฺธิ.)

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

- (๑) เป็นผู้มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา
- (๒) ผู้จิตเคารพในพระธรรมย่อมถึงความไพบูลย์ด้วยศรัทธาเป็นต้น
- (๓) เป็นผู้มากด้วยปีติและปราโมทย์
- (๔) เป็นผู้ทนต่อความกลัวและความหวาดหวั่นได้
- (๕) เป็นผู้สามารถอดกลั้นต่อความทุกข์ได้
- (๖) ได้ความรู้สึกร่วมกับพระธรรม

(วิสุทธิ.)

๕.๑ ความสำคัญ คุณค่า และอานิสงส์

- (๗) สรีระของผู้เจริญธัมมานุสสติควรต่อการบูชาเหมือนนเจตีย์
- (๘) จิตน้อมไปเพื่อบรรลุถึงธรรมที่สูงสุด
- (๙) เมื่อประสบกับสิ่งที่จะละเมิด หิริและโอตตัมปะย้อมเกิดขึ้น
แก่บุคคลผู้ระลึกถึงความเป็นธรรมดีของพระธรรม
- (๑๐) เมื่อยังไม่บรรลุคุณเบื้องสูงจะเป็นผู้มีสุคติในเบื้องหน้า
(วิสุทฺธิ.)

๕.๒ วิธีเจริญธัมมานุสสติ

- (๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม,
(๒) สนฺทิกฺขจิกโก, (๓) อกาลิกโก, (๔) เอหิปสฺสสิโก,
(๕) โอปนยิกโก, (๖) ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ.

บทที่ ๑ หมายถึง ปริยัติธรรม กับ โลกุตตรธรรม

บทที่ ๒ - ๖ หมายถึง โลกุตตรธรรมเท่านั้น

(๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม

๑. **ปริยัติธรรม** เป็นสุวากุขาตธรรม เพราะ

๑.๑ เป็นธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง

งามในที่สุด ถึงพร้อมด้วยอรรถะ ถึงพร้อมด้วย

พยัญชนะ ประकाศพรหมจรรย์บริบูรณ์ครบถ้วน

และบริสุทธิ์

๑.๒ ไม่มีอรรถะวิปลาสคลาดเคลื่อน

(๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมโม

- **คาถาเดียว**, งามในเบื้องต้นด้วยบาทแรก
งามในท่ามกลางด้วยบาทที่ ๒ และบาทที่ ๓ งามในที่สุดด้วยบาทสุดท้าย
- **พระสูตรที่มีอนุสนธิเดียว**, งามในเบื้องต้นด้วยคำแสดงเหตุความเป็นมา
งามในที่สุดด้วยคำสรุปลงท้าย งามในท่ามกลางด้วยคำที่เหลือ
- **พระสูตรที่มีอนุสนธิหลายอย่าง**, งามในเบื้องต้นด้วยอนุสนธิแรก
งามในที่สุดด้วยอนุสนธิท้าย งามในท่ามกลางด้วยอนุสนธิที่เหลือ

(๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมโม

- ชื่อว่า **งามในเบื้องต้น** เพราะมีทั้งคำแสดงความเป็นมา และคำแสดงเหตุเกิดขึ้น ชื่อว่า **งามในท่ามกลาง** เพราะเนื้อความไม่ผิดพลาด และเพราะประกอบไปด้วยคำชี้เหตุและยกตัวอย่าง ตามสมควรแก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย และชื่อว่า **งามในที่สุด** ด้วยคำสรุปลงท้ายอันยังความได้ศรัทธาให้เกิดแก่ผู้ฟังทั้งหลาย

(๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมโม

- ศาสนธรรมแม้ทั้งสิ้น **งามในเบื้องต้น** ด้วยศีลอันเป็นรากฐานของตน
งามในท่ามกลาง ด้วยสมณะวิปัสสนาและมรรคผล **งามในที่สุด** ด้วยพระนิพพาน
หรือ งามในเบื้องต้นด้วยศีลและสมาธิ งามในท่ามกลางด้วยวิปัสสนาและมรรค
งามในที่สุดด้วยผลและนิพพาน
หรือ งามในเบื้องต้นด้วยความตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้า งามในท่ามกลาง
ด้วยความเป็นธรรมดีของพระธรรม งามในที่สุดด้วยความปฏิบัติดีของพระสงฆ์
หรือ งามในเบื้องต้นด้วยอภิสัมโพธิ งามในท่ามกลางด้วยปัจเจกสัมโพธิ
งามในที่สุดด้วยสาวกโพธิ อันบุคคลผู้ได้ฟังศาสนธรรมนั้นแล้วปฏิบัติเพื่อความ
เป็นอย่างนั้นจะพึงบรรลุได้

(๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมโม

- ศาสนธรรมนั้น เมื่อบุคคลฟังอยู่ ก็นำความงามมาให้ได้โดยแท้
แม้ด้วยการฟังโดยข่มনিวรณ์ได้ เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า **งามในเบื้องต้น**
เมื่อบุคคลปฏิบัติอยู่ ก็นำความงามมาให้ได้แม้ด้วยการปฏิบัติ
โดยนำความสุขในสมณะและสุขในวิปัสสนามาให้ เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่า
งามในท่ามกลาง และเมื่อบุคคลปฏิบัติแล้วอย่างนั้น ครั้นผลแห่งการปฏิบัติ
สำเร็จแล้ว ก็ย่อมนำความงามมาให้ได้ด้วยผลแห่งการปฏิบัติ
โดยนำความเป็นบุคคลผู้คงที่ไม่หวั่นไหวมาให้ เพราะเหตุนั้น
จึงชื่อว่า **งามในที่สุด**

(๑) สุวากุขาโต ภควตา ธมโม

๒. **โลกุตตรธรรม** เป็นสุวากุขาตธรรม เพราะ

๒.๑ โลกุตตรธรรม, มีข้อปฏิบัติเหมาะสมกับพระนิพพาน
และพระนิพพานเหมาะสมกับข้อปฏิบัติ

๒.๒ อริยมรรค, เป็นมัชฌิมปฏิปทา
ไม่เข้าไปในชั่วผิดพลาดทั้งสองด้าน

๒.๓ สามัญญผล, เป็นที่สงบระงับของกิเลสทั้งหลาย

๒.๔ นิพพาน, เป็นภาวะเที่ยง ไม่ตาย เป็นที่ต้านทาน
ที่หลีกเร้น เป็นต้น

(๒) สนุทธิฎจิโก

(๑) อริยมรรค, เป็นสิ่งที่พระอริยบุคคลผู้กำลังทำความไม่มีแห่งกิเลสทั้งหลาย มีราคะเป็นต้นในสันดานของตน **พึงเห็นได้เอง**

(๒) โลกุตตรธรรม ๙, เป็นสิ่งที่พระอริยบุคคลใด ๆ บรรลุถึงแล้ว ท่านก็ละความเชื่อต่อบุคคลอื่น **เห็นเอง** ด้วยปัจจเวกขณญาณ

(๓) อริยทธิฎฐิ, **เป็นการเห็นอันประเสริฐ** เพราะเห็นแล้วสามารถเอาชนะกิเลสทั้งหลายได้ เป็นการเห็นที่ประกอบด้วยอริยมรรค เป็นเหตุก่อให้เกิดอริยผล มีพระนิพพานเป็นอารมณ์

(๔) โลกุตตรธรรม ๙, **เป็นสภาวะที่ควรต่อการเห็น** เพราะเมื่อได้บรรลุถึงด้วยการทำให้เกิดและการทำให้แจ้ง สามารถหยุดภัยในวัฏฏะได้

(๓) อกาลิโก

อตฺตโน ผลทานํ สนุธาย นาสุส กาลิตฺติ **อกาโล.**

อกาโลเยว อกาลิโก. (๑)

น ปญฺจาหสตุตาทาหิเกหํ กาลํ เขเปตฺวา ผลํ ททาติ

อตฺตโน ปน ปวตฺติสมนฺตรเมว ผลํ เทตฺติ วุตฺตํ โหติ.

(วิสุทฺธิ.)

(๓) อกาลิโก

อถวา อตฺตโน ผลปฺปทาเน ปกฺกฺโข กาโล

ปตฺโต อสฺสาตี กาลิโก. โก โส. โลกิโย กุสลธมฺโม.

อัยฺ ปน สมฺนนฺตรผลตฺตา น กาลิโกตี **อกาลิโก**. (๒)

อิทฺ **มคฺคเมว** สนฺธาย วุตฺตํ.

(วิสุทฺธิ.)

(๓) อกาลิโก

ยมพุทฺธเสฏฺโฐ ปรีวณฺณยิ สุจฺิ

สมาธิมานนฺตริกญฺมมาหุ

สมาธินา เตน สโม น วิชชติ

อิทมปิ ฌมฺเม รตนํ ปณฺีตํ.

เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

(ขุ.ขุ. ๒๕ รตนสูตร)

(๓) อกาลิโก

- (๑) อริยมรรค **ไม่ทิ้งช่วงเวลา**ในการให้ผลของตน
ยอมให้ผลทันทีต่อจากการเกิดของตนนั่นเอง
- (๒) อริยมรรค **ไม่ต้องรอ**ให้ถึงเวลาสุกงอม
ให้ผลของตนต่อเนื่องโดยไม่มีอะไรคั่น

(๔) เอหิपสฺสีโก

เอหิ ปสฺส อิมํ ฌมฺมฺนฺติ เอวํ ปวตฺตํ

เอหิปสฺสวิธี อรหตีติ เอหิปสฺสีโก.

กสฺมา ปเนส ตํ วิธี อรหตีติ.

วิชฺชมานตฺตา จ ปริสุทฺตตฺตา จ.

(วิสุทฺธิ.)

(๔) เอหิปัสสิโก

โลกุตตรธรรมควรต่อเชิญชวนให้คนอื่นมาดู เพราะ

(๑) เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง

(๒) เป็นสิ่งบริสุทธิ์

(๕) โอปนยิโก

อุปเนตพฺโพติ โอปนยิโก. อุปนยํ อุปนโย.

อาทิตฺตํ เจลํ วา สีสํ วา อชฺฌเปกฺขิตฺวาปิ ภาวนาวเสน

อตฺตโน อตฺตโน จิตฺเต อุปนยํ อรหตีติ โอปนยิโก.

อุปนยิโกว โอปนยิโก.

อิทํ **สงฺขเต** **โลกุตฺตรมฺเม** ยฺชชติ. (๑)

อสฺงขเต ปน อตฺตโน จิตฺเตน อุปนยํ อรหตีติ โอปนยิโก

สจฺฉิกิริยาวเสน อลฺลียํ อรหตีติ อตฺถ. (๒)

(วิสฺุทธิ.)

(๕) โอปนยิโก

อถวา นิพพานํ อุปเนตีตี **อริยมคฺโค** อุปเนยฺโย. (๓)

สจฺฉิกาตพฺพตํ อุปเนตพฺโพตี **ผลนิพพานธมฺโม** อุปเนยฺโย.

อุปเนยฺโยเอว โอปนยิโก. (๔)

(วิสุทฺธิ.)

(๕) โอปนยิโก

- (๑) โลกุตตรธรรมฝ่ายสังขตะ เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้าไปใน
จิตของตน ด้วยการทำให้เกิดมีในจิตอย่างแรงด່วนที่สุด
- (๒) โลกุตตรธรรมฝ่ายอสังขตะ เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้าไปหา
ด้วยจิตของตน ด้วยการทำให้แจ้ง
- (๓) อริยมรรคย่น้อมนำไปนิพพาน
- (๔) ผลและพระนิพพานควรนำไปด้วยการกระทำให้แจ้ง

(๖) ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิณฺญฺหิ

ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิณฺญฺหิตฺติ สพฺเพหิปี อุกฺขมฺภิตถฺตณฺญาอาทึหิ วิณฺญฺหิ
อตฺตนิ อตฺตนิ เวทิตพฺโพ

ภาวิโต เม มคฺโค, อธิคตํ ผลํ, สจฺฉิกโต นิโรโรติ.

น หิ อุปชฺฌาเยน ภาวิเตน มคฺเคน สทฺธิวิหาริกสฺส กิเลสสา ปหฺยฺยนฺติ,

น โส ตสฺส ผลสฺมาปตฺติยา ผาสฺสุ วิหฺรติ,

น เตน สจฺฉิกตํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ.

(วิสุทฺธิ.)

(๒) ปัจจุตตํ เวทิตัพโพ วิญญูหิ

ตสฺมา เนสฺ ปฺรสุสฺ สีสฺส อารณํ วย ทฏฺฐพฺโพ

อตฺตโน ปน จิตฺเตยว ทฏฺฐพฺโพ.

อนุภาวิทพฺโพ วิญญูหิติ วุตฺตํ โหติ.

พาลานํ ปน อวิสโยเวส.

(วิสฺุทธิ.)

(๒) ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ

อันวิญญูชนทั้งปวงมีท่านที่เป็นอุคฆฏิตัญญูบุคคลเป็นต้น
พึงเห็นได้ในตนเท่านั้นว่า “มรรคเราได้ทำให้เกิดแล้ว
ผลเราบรรลุถึงแล้ว นิโรธเราทำให้แจ้งแล้ว”
พึงเห็นในจิตของตนเท่านั้น ไม่มีใครทำให้ใครได้
และธรรมนี้ไม่ใช่วิสัยของคนพาลทั้งหลาย

พิจารณารวม

อปัจ โข **สฺวากุขาโต** อัย ฌมฺโม.

กสฺมา. สนฺทิจฺจิกตฺตา. สนฺทิจฺจโก อกาลิกตฺตา.

อกาลโก เอหิปสฺสิกตฺตา.

โย จ เอหิปสฺสิโก นาม, โส **โอบนฺยโก** โหติ.

(วิสฺุทธิ.)

สวัสดีครับ